

Kristijan Jezernik

Sršeči strah

Uodena strela na Uršlji gori

Vodena strela je še vedno ne dobro pojasnjen atmosferski električni fenomen. Pojavi se ob nevihtah, a ne vedno, v obliki kroglice, ki je velika kot zrno, lahko pa v premeru meri tudi meter ali več. Mnoga poročanja in opazovanja navajajo, da takšni kroglasti valeči se objekti na koncu eksplodirajo in sprostijo žveplast vonj. Do nedavnega so pojav razlagali z več teorijami. Sedaj v večini menijo, da vodena strela sestoji iz hlapov silikona, ki izgoreva v oksidacijskem procesu. Kakorkoli že, pričujoči literarni zapis temelji na resničnem dogodku, tudi dokumentiranem, o izjemno redkem pojavu, ki se je zgodil v slovenskih gorah.

Nekega dne sva z Lenko, kakor že mnogokrat, krenila po najini priljubljeni poti, ki vodi ob Velikem polju. Deževje še vedno ni pojenjalo. Nosil sem velik dežnik, ona, tesno ob meni, je bila ovita v dežni plašč. Tudi tega dne, pozno popoldan, sem ji sklenil med potjo povedati čisto novo zgodbo. Ko sva stopala mimo znamenja s križanim, sva opazila, da je jezerska gladina od sinoči močno narasla. Križani sicer ni bil potopljen, a vodovje mu je seglo že do nog. Ona pravi: "Če se bo tako nadaljevalo, se bo še utopil."

Nič nisem pripomnil, le buljil sem v mirno, tiho jezersko vodovje, ki je vztrajno lezlo proti hišam, tudi k nam, domujočim tam na robu travnika. Lenko je zanimalo: "O čem mi boš pripovedoval danes? Katero zgodbo mi zaupaš?"

"Danes ti povem pripoved, ki bi jo lahko naslovil Sršeči strah."

"Kako nenavadna beseda," poreče.

A še preden začnem, pomodrujem: "Globoke so brazde, vtikane v otroštvu."

"Brazde, kakšne?" sprašuje.

"Kaj ima to, o čemer mi kaniš govoriti danes, opraviti s sršečim strahom?"

"Počakaj," pravim in začnem.

Vsa okna v hiši smo tesno zapahnili. Hiteli smo spuščati roloje, le tisti v kuhinji, ki gleda na vzhod, je ostal priprt. Od tam smo spremljali divjanje neurja zunaj. Nevihta je pridrvela od zahoda, spremljalo jo je oglušujoče bobnenje, bliski in strašljivo vrtnčenje grmičevja in drevja okoli hišnih vogalov. Po zraku je frčalo listje, odtrgane veje, kartonske škatle, cvetlični lončki so se kotalili po tleh, tudi različni predmeti, ki so bili prej varno spravljani okrog hišnih vogalov, so brzeli mimo oken. Njive so se spreminjale v jezera, potoki so drli vsepovsod. V gostem naluvi so bile bližnje hiše komaj zaznavne.

Sedela je na fotelju, vsa skrčena vase. Ruta ji je zakrivala v predpasnik sklonjeni obraz, zasidral se je med otrpli, koščeni, zgubani roki. Ko je počilo, kakor bi razklal hrastovo deblo, se vsa tresoča dolgo ni mogla pomiriti. Nekaj je moledovala vase. Mogoče je molila, sem pomislil. Z otroki smo sedeli za mizo, tik njenega fotelja.

Fotografija je bila posneta leta 1925. Prikazuje šolarje in šolarke na izletu na Uršljo goro. Desno zgoraj je učitelj Franc Kogelnik. Puščica kaže na učenko Ivano, očividko in pripovedovalko nenavadnega dogodka. Arhiv Kristijana Jezernika

Verniki so vstopali v cerkev, ko jih je že doseglo grmenje hitro se bližajoče nevihte.
Risba: Milan Plužarev

Čakali smo, da neurje premine. "Nekdaj smo ob hudi uri molili," šepne in sklepa roki. Potem smo spet vsi tihi, zadržano spremljamo dogajanje zunaj. Ko se nešteti nasilni poki počasi oddaljujejo in odzvanjajo in se bliski izničijo, spet spregovori: "Tako strah me je grmenja in bliskanja!" Poskušam jo hrabriti. Vprašam: "Vedno govoriš, da se tudi umreti ne bojiš. Kako je potem mogoče, da se tako tresesh, kadar se bliska in grmi? Saj jih vendar premoreš že mnogo čez devetdeset. Človek bi pričakoval, da si se z leti takšnih dogodkov že privadila." Ponovno vžge tam zgoraj, divje, prav nad našo hišo. Šele ko se čez dolge, predolge trenutke, zdi se, da trajajo večno, peklenški stroj vendar počasi umirja in oddaljuje, odgovori. "Povem ti, ko bo groza čisto mimo." Spet molči in negibno zre skozi mrak za šipo. Gmote zverženosti se silovito podijo čez naselje, a čez čas se vendar povsem zavijte čez zahodno nebo. Jasni se. Nad vzhodnim nebesnim svodom se prikaže prekrasna, dvojna mavrica. Takrat se ji roki sproščeno razkleneta, glava, ki sta jo oklepali, se vzravna. Odveže si

ruto. Zadiha, globoko, počasi. Dolgo traja tisti vzdih, še dlje izdih. Začne pripovedovati. "Na Uršljo goro smo učenci iz osnovne šole v Črni na Koroškem prišli na srednje žegnanje. Peljal nas je učitelj Franc Kogelnik. Bilo je, kolikor pomnim, proti koncu avgusta, nekaj let po nesrečnem plebiscitu na Koroškem. Toplo je bilo tiste dni, naravnost soparno, še čisto poletje, čeprav so rože v večini že odcvetele in trave tudi rumenele. Pravzaprav se je pred cerkvijo, ki stoji najvišje na Slovenskem, zbrala pisana množica vernikov, romarjev z vseh koncev dežele, tudi revežev in beračev, pa onih, ki so prodajali najrazličnejše dobrote, na primer lectova srca, suho sadje, tudi med, ali pa so točili medico in tržili šilčke domačega žganja za može. Med prišleki, torej kupci in prodajalci, so kleče pred cerkvenimi vrati ta dan prosili berači. Ko se je iz zvonika oglasilo zvonjenje in je naznanilo začetek cerkvenega obreda, je množica hitro polnila cerkev, ki je postajala kar pretesna za vse. Prostorni hodnik med obema vrstama klopi v glavni ladji je bil povsem natrpan. Tam smo se zbrani okrog našega učitelja stiskali tudi otroci.

Vsi, ki so stali med obema vrstama klopi, so kričali in se v silnem strahu skušali umakniti svetleči kroglasti pošasti ...
Risba: Milan Plužarev

V spremstvu gospoda župnika so prihajali iz zakristije ministranti. Vhodna vrata so zaprli s treskom, a je zvok že preglasilo močno grmenje zunaj cerkve. Nekaj zapoznelih vernikov je nato vrata spet hrupno odprlo. Rinitili so med množico in iskali prostor, kjer bi lahko stoji spremljali obred. Končno so vrata, spet z glasnim treskom, zatesnili. Počutili smo se varno, kajti zunaj se je krepil neznanski pišč, pripravljalo se je k nevihti.

Gospod župnik je stopil pred oltar, ministranti so se razporedili tesno ob njem. Na tleh pod kamnito oltarno mizo z velikim izklesanim grškim križem, ki gleda proti cerkveni ladji, je gorela množica sveč. Nekaj sveč je bilo tudi na oltarni mizi in ob stenah svetišča, a je bil v visoki gotski cerkvi kljub temu mrak. Zunaj je postalo zelo temno, pravzaprav črno. Skozi visoka okna ni posijal niti pramen svetlobe. Med ljudmi v cerkvi je vladala zlovesča tišina, kot da se v tem, sicer velikem prostoru ne bi drenjala tako številčna množica, kakor bi bili ljudje nemi ali uročeni, vsak sam in zgubljen med soljudmi. Vsi smo s tesnobo v srcih prisluškovali nevihti, ki se je krepila. Grmelo je, hrumelo, besnelo, divjalo in grozilo okrog vogalov stoletne cerkve. Slutili smo bližnje bliske strel, kadar je luč šinila skozi okna in spet zamrla.

Obred se je začel. Pokrizali smo se in sklenjenih rok, v grozi nemira tam zunaj, poslušali mašo, ki jo je duhovni

bral v latinskem jeziku. Izzvenele so tiste pomenljive besede: *Gloria in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis*. Po naše: Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem. In čez čas smo slišali tisto misel, ki prevedena v slovenski jezik pomeni: Ti, ki odnašaš grehe sveta, usmili se nas. Če prav pomnim, duhovni gospod še ni končal uvodnih obrednih verzov, ravno pri Usmili se nas - se je zgodilo.

"Kaj se je zgodilo, vprašam?" ko uzrem preplašene oči svojih dveh otrok.

Ko je pripovedovala, so namreč tudi otroci za mizo, kjer smo sedeli tiho kakor cerkvene miši, odprtih ust pogledovali proti babici. Zajela je sapo in odgovorila: "Ja, kaj neki se je zgodilo? Počilo je v zakristiji in iz stropa se je v trenutku na tla spustila svetleča ognjena krogla. Začeli smo kričati. V cerkvi so se preplašeni ljudje brezglavo prerivali."

"Babi, povej, kakšna krogla je padla na tla?" sta silila vnuka.

"Bila je takšna, ognjena, svetla, velika kakor žoga."

"Ali si jo brcnila?" sprašuje najmlajši, triletni Jan.

"Ne, ne! Poslušaj, povem ti," mu ljubeznivo pojasnjuje. "Tista nenavadna krogla se je kotalila po tleh. Od nje so švigale in sikale ognjene iskre. Prav nenavadno, od mašne mize, kjer je pot začela, se je nenadoma zakotalila proti nam. Z veliko hitrostjo se je približala hodniku

med obema vrstama klopi. Spomnim se, ja, odbijala se je od klopi, ki jih je med potjo zadevala. Spreminjala je smer. Kotalila se je ob moških klopeh, nato je nepričakovano zavila spet na žensko stran in tako je napredovala naprej po cerkvi. Vsi, ki smo stali na hodniku med obema vrstama klopi, smo kričali in se poskušali umakniti nepredvidljivi poti te svetleče kroglaste pošasti." Babi zamahne z roko, kot bi hotela ponazoriti tisto panično beganje ljudi v cerkvi. Otroka se še močneje stisneta k mami. Babica nadaljuje: "Šolarji smo bili v trenutku na begu, žal v vse smeri. Kričali smo, kot so kričali tudi odrasli. V paniki smo rinili iz hodnika med že tako prepolne klopi. Ognjena krogla bi nas lahko zadela v vsakem trenutku. Potem smo se drenjali iz cerkve, otroci, tudi odrasli. Tisti trenutki so se mi zdeli neskončno dolgi, čeprav danes vem, da so bil neskončno kratki. Toda silna množica ljudi je postajala za nas otroke ogrožajoča. Moji sošolki sta padli po tleh, nekaj ljudi ju je v begu preskočilo, drugi so nesrečnici zadeli s čevlji. Pa nista bili le oni, ki sta bili poškodovani med prerivanjem in kričanjem. Ja, spomnim se, da so možje nato glavni vhod končno odprli. Ljudje so vse vprek zapolnili izhod in rinili drug čez drugega, ven na dež, v veter, naravnost v neurje. Mnogim ni uspelo pobegniti skozi zatrpana vhodna vrata. Panika je vladala tudi izven cerkve. Strah, nemoč in grozo sem videla na obrazih in v očeh odraslih begajočih duš. Groza me je od takrat vselej, kadar se bliska in grmi."

"Babi, mene je tudi strah," izdavi najmlajši vnuk in se še bolj stiska k materi. Babi ga nežno poboža po laseh in umiri pripoved.

"To je bilo pred davnimi, davnimi časi," pravi in nadaljuje. "Jaz sem se v tej silni zmedi umaknila iz osrednjega prostora v stransko ladjo. Uspelo se mi je zriniti med klopami. Potem pa je tista svetleča krogla nenadoma izginila. Ravno v hipu, ko sem s strahom pogledala nanjo, je naenkrat ni bilo več nikjer. Nenadoma, kot bi jo posrkala tla. Kar ugreznila se je v zemljo, med kamnite plošče je izginila. Človek bi si mislil, da je pustila za seboj kakšno luknjo, a je ni. Čez čas smo se ojunčili in si šli ogledovat tisti prostor. Ničesar, kar bi kazalo na posledice nebeškega ognja ali na njen odhod v pekel, ničesar nismo opazili. Tudi kamnita tla niso bila ožgana. O kotaleči grozi, ki se je tam plazila nekaj hipov pred tem, ni bilo ne duha ne sluha. Možje so radovedno stikali tam okrog in s sklonjenimi glavami držali v rokah klobuke, žene za njimi so se križale in molile.

Ljudje so se počasi pomirili in začeli vračati v klopi. Tisti, ki so zapustili cerkev, so bili premočeni od glave do peta. Razburjeno so govorili o vsem mogočem, tudi o božji kazni, znamenju, svarilu."

Starejši predšolski vnuk je v maminem naročju globoko vdihnil, ko je babi končala pripoved. Vstal je, segel po dobrotah na mizi in jih ponudil: "Na, babi, piškot. Ali boš tudi sok? Ti ga prinesem?" Ni utegnila odgovoriti, ko je že odhitel v kuhinjo po kozarec in sok. Babi se mu je zahvalila, mi pa smo obsedeli in premišljali vsak svoje. Dolgo smo zrlji v oddaljujoče se strele in svetlika-joče se nebo, ona pa je spet povzela: "Gospod so počasi

pomirili množico. Na srečo ni bilo resneje prizadetih, četudi sta moji sošolki skupili nekaj prask, a nič resnega. Maša se je nadaljevala, a pridiga je bila tistikrat tudi zame, še otroka, čudna. Nisem ji prav sledila. Priznam, da je mojim ušesom najbolj prijal tisti amen.

Usuli smo se iz cerkve, kot drhal. Mnogi so odšli še v planinski dom na kozarec, mi z učiteljem pa naravnost navzdol v dolino, proti domu. Dolga je bila tista pot nazaj."

Med tem so pretekla desetletja. Nje, ki nam je pripovedovala, že dolgo ni več med nami. Zgodbo sem čisto naključno povedal dr. Francetu Malešiču, ki je zbiral gradivo za knjižno delo o gorskih nesrečah na naših tleh. Pripoved ga je pritegnila, saj so podatki o tako imenovani vodeni strelji zelo redki in je kot pojav slabo raziskana. France je pričevanje objavil v knjigi *Spomin in opomin gora*, na strani 110. Njegov raziskovalni duh pa ni miroval. Iz takratnih časopisnih novic je izbrskal zapis o dogodku, ki sem ga zabeležil tukaj po pripovedovanju in spominih svoje matere. Iz časopisnih novic je razbral, da se je opisani dogodek zgodil 23. avgusta 1925. leta. Kot je razbral France, je o nenavadni strelji na srednjem žeganju na Uršlji gori poročal tudi časopis *Slovenec*, in sicer v soboto, 29. avgusta, in tudi v nedeljo, 30. avgusta na 4. strani. Kratek zapis je mogoče prebrati tudi v nedeljskem časopisu *Jutro*, in sicer 30. avgusta 1925. z naslovom *Strele udarila v cerkev (na Urški gori)*. Zapis v *Slovencu* pa je bil obsežnejši, dovolj govoren in zanimiv. Takole se je glasil.

Urška gora: Na srednjem žeganju na Urški gori (1696 m) se je dne 23. t. m. med sv. opravilom razsul silen vihar s ploho in treskanjem. Ravno je pričela pridiga ob 6, ko je treščilo v zakristijo. Strela je preskočila v cerkev ter s puhom podrla nekaj oseb, ki so si pa kmalu popolnoma opomogle. Razen silne panike, ki se pol ure ni polegla, se ni ničesar pripetilo. Strela ni užgala. Oni, ki so šli ob srednjem žeganju iskat samo zabave na Urško goro, so se kar porazgubili raz goro. Romarji so pa vztrajali celo dopoldne ter so se popoldne ob solnčnem vremenu vračali domov ter pripovedovali, kako je treščilo – pa ni gorelo!

Končal sem pripoved. Tiho sva z Lenko nadaljevala pot, jaz pa sem razmišljal. Neštete zgodbe, ki so se dogodile, so skrite v meglicah nekdanjih dni, a se vendar ohranjajo, ostajajo, pripovedujejo in so dane v razmislek, a le kadar jih zapiše spomin in jih posvojijo novi rodovi. *Litera scripta manet* ali po naše: Zapisana beseda ostaja, kot so porekli že nekdanj.

In kaj porečemo o strahu? Nedvomno so brazde, ki jih ta orje v mladih srcih in dušah, globoke. Sicer jih sčasoma prerastejo trave in ščavje, a izravnaajo se te brazde nikoli povsem.

Najino vsakodnevno pot sva počasi pripeljala do kraja. Ponovil sem stavek, izrečen na začetku najine klepetave poti. "Lenka, globoke so brazde, vtikane v otroštvu, mar ne?"

"Ja, ja, ne le te, ki jih pušča grom in rišejo sledi strel, tudi tiste skrite v temi in molku. Sedaj natanko vem, o čem si mi govoril," odgovori. ●